

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Наукове фахове видання

Випуск 53

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Секундант Сергій Григорович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Яковлев Денис Вікторович, доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Голубович І. В., доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова; **Дікова-Фаворська О. М.**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціології, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; **Єременко О. М.**, доктор філософських наук, професор, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Крилова С. А.**, доктор філософських наук, професор, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; **Федорченко-Кутуєв П. В.**, доктор соціологічних наук, професор, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; **Куцупал С. В.**, доктор філософських наук, професор, Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **Лісієнко О. В.**, доктор соціологічних наук, професор, Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського; **Коваліско Н. В.**, доктор соціологічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка; **Окороков В. Б.**, доктор філософських наук, професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара; **Петриківська О. С.**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова; **Прохоренко Є. Я.**, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Райхерт К. В.**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова; **Стрелкова А. Ю.**, доктор філософських наук, старший науковий співробітник, Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України; **Трушевич Г. Б.**, доктор філософії з політології, доцент кафедри соціальної роботи, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова; **Хамітов Н. В.**, доктор філософських наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; **Чепак В. В.**, доктор соціологічних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; **Якубін О. Л.**, кандидат політичних наук, старший викладач кафедри соціології, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; **Ярова Л. В.**, доктор політичних наук, професор, завідувачка кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Gerald M. Steinberg**, професор кафедри політології, Університет імені Бар-Ілана, Ізраїль; **Harris Kevan**, доктор філософії, доцент, Каліфорнійський університет (UCLA), США; **Mirchev Dimitar**, доктор філософських наук, професор, Медичний університет Пловдив, Болгарія; **Mirica Stefania-Cristina**, доктор філософії, Університет «Dunarea de Jos», м. Галац, Румунія; **Silviya Mineva**, доктор філософії, професор, Софійський університет, Болгарія.

Науковий фаховий журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» засновано у 2014 році Національним університетом «Одеська юридична академія».

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1414 від 25.04.2024 р. Ідентифікатор медіа: R30-03879.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Національний університет «Одеська юридична академія» (Фонтанська дорога, 23, 65009, м. Одеса, e-mail: vstup@onu.edu.ua, Тел.: (048) 719-88-01).

Мови видання: українська, англійська, польська, німецька, французька, болгарська, румунська.

Журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» внесено до переліку наукових фахових видань України категорії Б, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з філософських, політичних та соціологічних наук (спеціальності B10 «Філософія», C2 «Політологія», C5 «Соціологія») на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук відповідно до Наказу МОН України від 26.11.2020 р. № 1471 (Додаток 3).

Рекомендовано до друку та поширення мережею Internet вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 16 травня 2025 (протокол № 8).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Офіційний веб-сайт журналу «Актуальні проблеми філософії та соціології»: www.apfs.nuoua.od.ua

СОЦІОЛОГІЯ

УДК 316

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.21>**К. Ю. Богомаз**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6469-0958>*доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри соціально-психологічних та гуманітарних наук
Дніпровського державного технічного університету***Т. О. Пономаренко**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8595-8044>*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Сумської філії Харківського національного університету
внутрішніх справ***А. В. Слободянюк**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4673-7107>*кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-політичних наук
Вінницького національного технічного університету***ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ НА ПРОЦЕСИ АДАПТАЦІЇ
ТА ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ**

Постановка проблеми. Процеси адаптації людини у нове середовище та органічної інтеграції у нього являють собою складне соціально обумовлене явище, якому властива суперечлива синергія основних рівнів адаптивної поведінки: біологічного, соціального та психологічного. У ході соціальної адаптації особливої значущості набувають ціннісні орієнтації людини, а також суб'єктивна інтерпретація ситуації. Особлива роль у описаному процесі належить соціальним комунікаціям.

Відповідно до оцінки Міжнародної організації з міграції, в Україні проживають більше 3,5 млн внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Найбільше – у Дніпропетровській (14%) і Харківській (12%) областях. Найбільша частка ВПО походить з Донецької області (28%) [1]. Численні виклики та проблеми, що постають перед ВПО та громадами приймаючих територій, зумовлюють необхідність залучення сучасних інтегрованих стратегій дослідження індивідуальної та соціальної адаптованості переселенців, специфіку процесу їх інтеграції у життєдіяльність регіону.

Система соціальних комунікацій, при цьому, впливає на формування стратегій пристосування до різних дефіцитних, творчих і суб'єктивно сприйнятих соціально-психологічних ситуацій, допомагає досягнути соціально-психологічної єдності з референтною групою, що дозволяє задо-

вольнити як індивідуальні, так і суспільні очікування та вимоги. Зважаючи на актуальність проблематики для сучасної України, необхідність розширеного дослідження аспектів впливу соціальних комунікацій на процеси адаптації та інтеграції ВПО не залишає сумнівів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий інтерес сучасних дослідників зосереджений на аспектах формування соціально-психологічного підґрунтя резильєнтності населення в умовах війни, у тому числі, адаптації ВПО. Серед актуальних дослідницьких поглядів – публікації та наукові розробки авторів О. Попова [2], А. Слободянюк, О. Куран [3], О. Кінаш [4], О. Алпатова [5], Є. Гавлюк [6].

Адаптивність переселенців до стресогенних чинників міграції розглядається в межах системного підходу дослідником С. Кімхі [7], хто позиціонує етику турботи і соціального захисту ключовими факторами успішної інтеграції у нове суспільне середовище. І. Бонтенбал [8], Л. Борегард [9], П. Робаліно та ін. [10] зосереджують увагу на адаптації ВПО із травматичним досвідом, розвитку їх резильєнтності на основі розумової, емоційної та поведінкової гнучкості.

Вплив соціальних комунікацій на успішність адаптації переселенців частково висвітлено в публікаціях А. Чічаковський, В. Шкляр [11],

Н. Елмаллах, Я. Вахба [12], Д. Ле-Фуонг [13]. Авторами Г. Осадча [14], О. Рундзак [15], В. Шанклі [16] реалізовано дотичні наукові розробки з питань інтеграції переміщених осіб, їх психологічного благополуччя та резильєнтності. Водночас, відкритими залишаються питання вивчення «вузьких місць» адаптації та соціальної інтеграції ВПО, впливу системи сучасної соціальної комунікації на ефективність цих процесів, а також розроблення практичних пропозицій щодо підвищення загальної резильєнтності як внутрішніх мігрантів, так і приймаючого населення.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз впливу соціальних комунікацій на процеси інтеграції ВПО та їх успішної адаптації до нового суспільного середовища.

Виклад основного матеріалу. Процеси адаптації, у досліджуваному контексті, можуть розглядатись як активна взаємодія особистості та середовища, що детермінується рівнем її активності, процес пристосування особистісно-індивідуальних якостей до життєдіяльності в динамічних умовах. Споріднене поняття – резильєнтність – розглядається як ефективний процес швидкої адаптації індивідуума чи соціальної групи до кризових життєвих обставин та умов, що знаходить практичне вираження у розвитку емоційної, розумової та поведінкової гнучкості. Саме ефективність адаптивності та резильєнтності особи визначає якість процесу її інтеграції до соціуму в нових умовах.

Одним із ключових факторів ефективного комунікаційного процесу позиціонується узгоджене розуміння контексту комунікації усіма її учасниками. Ідентична інтерпретація контексту сприяє налагодженню взаємодії та уникненню непорозумінь. Доцільно виокремити декілька різ-

новидів контексту, які можуть впливати на рівень взаєморозуміння ВПО та місцевого населення: фізичний контекст, соціально-рольовий та емоційний, а також контекст, що задається темою спілкування.

У ході соціальної комунікації між ВПО та приймаючим населенням усі вище зазначені форми контексту можуть сприйматись комунікаторами по-різному, на що впливають низка факторів:

- розвинені стереотипи та упередженість у ставленні;
- пережита колективна травма вимушеної міграції, котра суттєво перешкоджає встановленню нових соціальних контактів;
- «синдром недовіри»;
- об'єктивні розбіжності у основних потребах сторін комунікації;
- суттєві соціокультурні розбіжності між представниками приймаючої громади та вимушеними мігрантами.

Очевидно, що процеси адаптації та інтеграції ВПО відбуваються під дією детермінуючих індивідуально-психологічних чинників соціально-комунікаційного середовища. Рівень стресостійкості також зазнає тиску комунікаційного процесу, впливаючи на рівень бар'єрності психічної адаптації, емоційну стійкість, спроможність переборювати великі навантаження та ефективно реалізовуватись.

Адаптованість, першочергово, зосереджена на аспектах мотиваційного, емоційного та когнітивного поступу індивідуальної та колективної свідомості. Як свідчать результати досліджень, спрямованих на визначення рівня адаптивності внутрішніх переселенців в Україні, характерними є високий рівень відчуття небезпеки, але водночас і високі показники резильєнтності як ВПО, так і приймаючих спільнот (рис. 1).

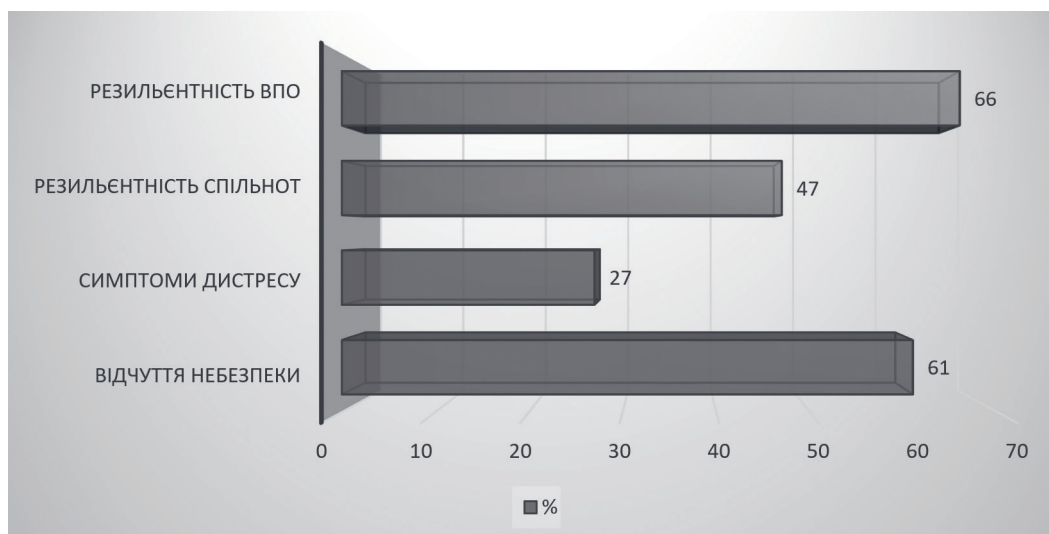

Рис. 1. Фактори впливу на соціальну адаптованість ВПО

Джерело – [17]

У контексті тривалої війни в Україні особливо значущим впливом володіє соціальна комунікація в соціальних мережах, а також медіаспоживання. При цьому, інформація може сприйматися різними соціальними групами в потенційно протилежному ключі. Телебачення, соціальні мережі, інтернет-ресурси, радіо та друковані ЗМІ входять у основний перелік джерел комунікації. При цьому, соціальні мережі стали абсолютними лідерами за популярністю у 2024 році (рис. 2).

Найпоширенішими інформаційними платформами, з-поміж соціальних медіа, й надалі залишаються Telegram, YouTube і Facebook. Telegram став головним каналом для оперативного інформування, YouTube дозволяє створює ефект залучення, а Facebook використовується для створення груп підтримки, обміну досвідом та інформацією. Водночас, зростає кількість респондентів, що не довіряють жодному джерелу інформації. Соцмережі часто використовуються як інфлюенсери, де поширюються відверті маніпуляції, генеруються оціночні судження.

У часі активної соціальної динаміки традиційні когнітивні установки виявляються неадаптованими для оптимальної та безболісної інтеграції, усвідомлення власного майбутнього. Рівень адаптивності ВПО до стресогенних чинників потребує системного підходу до вирішення основних суспільних проблем інтеграції, а також практичної психологічної та соціальної підтримки членів родин ВПО.

Важливим аспектом успішності інтеграції вбачається, при цьому, система цінностей, моралі та етичного мислення як переміщеного населення,

так і приймаючої громади. У зв'язку з цим, в період адаптації та інтеграції етика турботи і відповідальності повинна позиціонуватись центральною в системі соціальних комунікацій.

Важливим є попередження маніпулятивного та деструктивного впливу комунікаційної мережі, у тому числі – маніпуляція суспільною думкою, поширення дезінформації, підвищення ризиків поляризації суспільства. Глобальна мережа як інтегроване середовище взаємодії дозволяє ефективно просувати певні концепти у цільовій аудиторії, в тому числі – відносно процесів внутрішньої міграції.

Онлайн-комунікації часто слугують інструментом для розуміння, залучення, підтримки та впливу на поведінкові реакції суспільства щодо адаптації та інтеграції ВПО, з іншого боку – формують підвищені ризики для поширення негативізму в приймаючому соціальному середовищі. Мережа дозволяє виділяти в межах цільової аудиторії підгрупи з метою формування більш персоналізованих медіазвернень, фіксувати та зауважувати індивідуальну специфіку кожного реципієнта. Розвиваються напрями динаміки основних медіатехнологій, які швидко отримують популярність та стають новими платформами для маніпулювання: блоги, RSS-канали («стрічка»), дискусійні форуми, пошукова оптимізація (SEO), підкастинги.

Компетентність, достовірність та стійкий розвиток повинні стати основними принципами розвитку соціального комунікаційного простору. Аналіз інформаційних масивів повинен проводитись із залученням можливостей штучного інте-

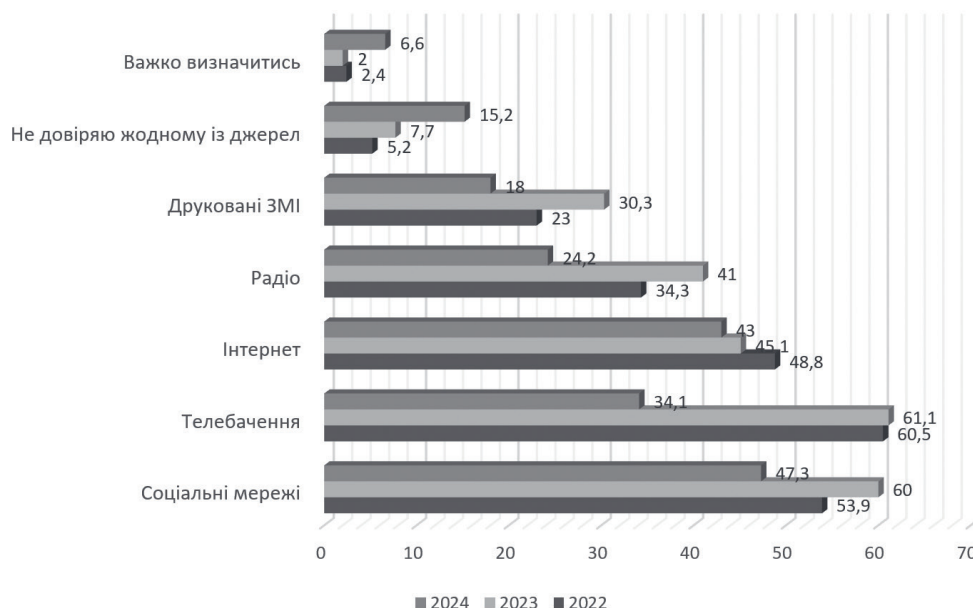

Рис. 2. Динаміка довіри до інформаційно-комунікаційних ресурсів в українському суспільстві, 2022–2024 рр.

Джерело – [18]

лекту та автоматизованих систем аналітики великих даних, що дозволить забезпечити дотримання певних екологічних алгоритмів у інформаційному середовищі, обмежити застосування маніпулятивних технологій, мінімізувати ризики та перешкоди для адаптації ВПО.

Кризові періоди суспільного розвитку характеризуються певною невизначеністю, суперечливим характером окремих соціальних норм, частковою фрустрацією суспільної свідомості. Зважаючи на це, ефективним способом оптимізації процесу інтеграції та адаптації ВПО та підвищення їх загальної резильєнтності вбачається підсилення психосоціальних ресурсів через внутрішню трансформацію особистості: переосмислення власного життєвого шляху, реалізації інтелектуально-рефлексивної оцінки діяльності. Зазначене потребує об'єднання зусиль як самих переселенців та громади, так і органів публічного управління, місцевого самоврядування та урядових цільових програм.

Характер ідентичності в приймаючому середовищі часто демонструє розмиті, невизначені та ворожу спрямованість представників місцевого населення. ВПО демонструють вищий ступінь толерантності у випадках специфічної позитивної ідентичності, і навпаки, гіперідентичність або маргінальна, негативна ідентичність створює передумови для нетерпимості у взаємодії між переселенцями та місцевим населенням. Нетерпимість як властивість соціальних взаємодій і соціальних відносин між місцевим населенням і ВПО не містить високого потенціалу агресії і породжується, насамперед, труднощами у розпізнаванні та визначенні нових ситуацій взаємодії з немісцевим населенням.

Ускладнений процес психологічної адаптації ВПО до звичайних соціальних ролей супроводжується низкою специфічних проявів посттравматичних психічних станів. Психологічний багаж пережитих травм, стресів та небезпек суттєво впливає на психіку та трансформує сприйняття життєвих пріоритетів.

Переселенці, в яких спосіб подолання кризи базується на вірі, системі смислів, цінностей та переконань, умінні критично мислити та оцінювати ситуацію, навчатися, збирати інформацію, пізнавати нові ідеї, планувати, аналізувати проблеми та раціонально вирішувати їх, показники адаптивності суттєво вищі. Адаптованість, загалом, зосереджена на аспектах емоційного, мотиваційного та когнітивного розвитку свідомості, що перебуває під прямим впливом комунікаційного процесу.

Формування сприятливого середовища для спілкування та взаємодії з іншими переселенцями володіє потенціалом боротьби з станом підвищеної тривожності та сприяє ефективній

адаптації ВПО до соціального життя. Сприяння розвитку публічної свідомості щодо потенційних проблем, з якими можуть зіткнутися переміщені особи, сприятиме мінімізації стигматизації та забезпеченню необхідної підтримки. Програми інтеграції ВПО повинні застосовувати комплексний підхід та надавати допомогу у подоланні перешкод, таких як працевлаштування і кар'єрний розвиток, психологічна допомога для ВПО та їх родин, а також надання якісних послуг у сфері психологічного і фізичного здоров'я.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Стаття присвячена аналітиці впливу системи соціальних комунікацій на процеси адаптації та інтеграції переміщених осіб та розроблення стратегічно значущих пропозицій щодо оптимізації зазначених процесів. Рівень адаптивності та інтегрованості ВПО в Україні виражається у спроможності ефективно справлятися з труднощами, швидко регенеруватись та проявляти резильєнтність до кризових умов. При цьому, сильні сторони (індивідуальна та суспільна резильєнтність) є більш надійними індикаторами адаптивності у разі серйозних кризових ризиків, аніж чинники уразливості (симптоми дистресу).

Одним із ефективних способів підвищення ефективності процесів інтеграції та адаптації ВПО позиціонується оптимізація системи соціальних комунікацій, зокрема – попередження маніпуляції суспільною думкою, поширення дезінформації, підвищення ризиків поляризації суспільства. Найпоширенішими інформаційними платформами, з-поміж соціальних медіа, й надалі залишаються Telegram, YouTube і Facebook. Водночас, соцмережі часто використовуються як інфлюенсери, де поширюються відверті маніпуляції, генеруються оціночні судження.

Основними факторами, що спричиняють непорозуміння між вимушеними мігрантами та приймаючими громадами є упереджене ставлення представників приймаючих громад щодо вимушених мігрантів, вплив колективної травмуючої події, розбіжності у потребах вимушених мігрантів та представників приймаючих громад, соціокультурні розбіжності між ними. Розглянуті фактори повинні бути нівельовані для досягнення результатів взаємодії, які будуть влаштовувати усіх комунікаторів. Також, необхідною є організація належної психологічної підтримки переселенців, впровадження цільових програм стимулювання їх соціальної інтеграції за ініціативою влади та проактивних суспільних формацій. У період адаптації та інтеграції етика турботи і відповідальності повинна позиціонуватись центральною в системі соціальних комунікацій.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у апгрейді методологічної основи програм підвищення резильєнтності ВПО.

Література

1. Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні. *ІОМ*. 2024. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/GPS_R17_IDP_UKR.pdf
2. Попова О. О. Чинники неефективності соціальної комунікації вимушених мігрантів у приймаючому суспільстві. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна*. 2020. С. 43–49. DOI: 10.26565/2227-6521-2020-44-05
3. Слободянюк А. В., Куран О. В. Еміграція молоді у період військової нестабільності України. *Гілея: науковий вісник*. 2024. Вип. 191-192 (1-2). С. 99–103. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/41354>
4. Кінаш О. Соціальна адаптація вимушено переміщених осіб в умовах військового стану як наукова проблема. *Social work and education*. 2024. Вип. 11(1). С. 135–141. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.24.1.11>
5. Алпатова О. В. Психологічні чинники соціальної адаптації внутрішньо переміщених студентів. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти*. 2023. С. 6–9. URL: <https://dSPACE.nau.edu.ua/handle/NAU/59821>
6. Гавлюк Є. І. Соціальна адаптація внутрішньо переміщених осіб до нових соціально-економічних умов. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. 2023. Вип. 163. С. 78–84. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/vatra2004/zb8_163.pdf#page=78
7. Kimhi S. Prediction of societal and community resilience among Ukrainian and Polish populations during the Russian war against Ukraine. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2023. Vol. 93. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103792>
8. Bontenbal I. The good, the bad and the advantageous: migrants' attitudes towards other migrants. *International Journal of Intercultural Relations*. 2023. Vol. 94. Pp. 101–802.
9. Borgegard L. Migration and social development in a household perspective. An attempt to develop an integrated migration model. *Space, popul., soc.* 2020. Vol. 1. Pp. 26–32.
10. Robalino P., Pereda N., Rifo M. J., Poveda D. Migrants and non-migrants: a study of acculturation and Social well-being. *XVI European Congress of Psychology*. 2019. Pp. 15–24.
11. Chichanovskiy A. A., Shkliar V. I. *Politics. Press. Power*. Kyiv: Slavic dialogue, 2023. 68 p.
12. Elmallakh N., Wahba Ja. Return migrants and the wage premium: does the legal status of migrants matter? *Journal of Population Economics*. 2022. Vol. 35. Pp. 1631–1685.
13. Le-Phuong L., Lams L., Cock R. De. Social media and migrants' intersectional positioning: a case study. *Media and Communication*. 2022. Vol. 10. Pp. 192–203.
14. Osadchaya G. I. Assessing the level of Social Adaptation among Migrants in the Megapolis. *Economic and Social Changes: Facts, Trends, Forecast*. 2021. Vol. 14(1). Pp. 186–198.
15. Ryndzak O. T. Migrant integration policy: a theoretical aspect, *Young scientist*, 2015. Vol. 2(3). Pp. 29–33. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(3\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(3)_9)
16. Shankley W. The racialisation of whiteness in migrants' residential decisions. *Ethnic and Racial Studies*. 2024. Vol. 47(1). Pp. 123–144.
17. Resilience and cohesion of Ukrainian society during the war. Periodic report based on monitoring materials from selected regions of Ukraine, 8. *Ukrainian Center for Independent Political Research*. Kyiv, 2023.
18. Дослідження. Медіаспоживання українців: третій рік повномасштабної війни. Опора. 2024. URL: <https://www.oporaua.org/viyna/doslidzhennya-mediaspozhyvannya-ukrayinciv-tretyy-rik-povnomasshtabnoyi-viyni-25292>

Анотація

Богомаз К. Ю., Пономаренко Т. О., Слободянюк А. В. Вплив соціальних комунікацій на процеси адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. – Стаття.

У статті досліджені чинники впливу соціальної комунікації на процеси адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. Виокремлено основні причини неефективної комунікації між місцевим населенням у приймаючому суспільстві та внутрішніми мігрантами: наявність упередженості та стереотипів, пережита колективна травма, «синдром недовіри», наявність об'єктивних розбіжностей та соціокультурна диференціація, а також соціальний потенціал переміщених осіб, що відображається в накопиченій ними освіті, професійній підготовці та кваліфікації. Розглянуто контексти соціальної комунікації: фізичний, емоційний, соціально-рольовий та контекст, що задається темою спілкування. Акцентовано, що ефективним чинником успішної соціальної взаємодії між ВПО та приймаючим населенням повинно стати залучення ВПО до вирішення проблем громади, поглиблення розуміння потреб та соціокультурного контексту всіх комунікаторів. Ідентифіковано основний функціонал системи соціальних комунікацій, в тому числі, формування стратегій пристосування до різних дефіцитних, творчих і суб'єктивно сприйнятих соціально-психологічних ситуацій, досягнення соціально-психологічної єдності з референтною групою, задоволення як індивідуальних потреб, так і суспільних очікувань. Досліджено рівень довіри населення до різних інструментів соціальних комунікацій, з'ясовано загрози соціальних мереж – можливість маніпуляції суспільною думкою, поширення дезінформації, підвищення ризиків поляризації суспільства. Обґрунтовано, що сприяння розвитку публічної свідомості щодо потенційних проблем, з якими можуть зіткнутися переміщені особи, сприятиме мінімізації стигматизації та забезпеченню необхідної підтримки. Доведено, що програми інтеграції ВПО повинні застосовувати комплексний підхід та надавати допомогу у подоланні перешкод для налагодження позитивної комунікації в межах взаємодії з приймаючою громадою.

Ключові слова: соціальні комунікації, внутрішні переселенці, адаптація, інтеграція, контекст, приймаюче суспільство.

Summary

Bogomaz K. Yu., Ponomarenko T. O., Slobodianiuk A. V. Impact of social communications on the processes of adaptation and integration of internally displaced persons in Ukraine. – Article.

The article examines the factors of influence of social communication on the processes of adaptation and integration of internally displaced persons in Ukraine. The main reasons for ineffective communication between the local population in the host society and internal migrants are highlighted: the presence of prejudice and stereotypes, the experienced collective trauma, the “distrust syndrome”, the presence of objective differences and socio-cultural differentiation, as well as the social potential of displaced persons, which is reflected in their accumulated education, training and qualifications. The author considers the contexts of social communication: physical, emotional, social and role-based, and the context set by the topic of communication. It is emphasized that an effective

factor in successful social interaction between IDPs and the host population should be the involvement of IDPs in solving community problems, deepening understanding of the needs and socio-cultural context of all communicators. The main functionality of the social communication system is identified, including the formation of strategies for adapting to various deficit, creative and subjectively perceived socio-psychological situations, achieving socio-psychological unity with the reference group, meeting both individual needs and public expectations. The level of public trust in various social communication tools is studied, the threats of social networks are identified – the possibility of manipulating public opinion, spreading misinformation, and increasing the risks of polarization of society. It is substantiated that promoting the development of public awareness of the potential problems that displaced persons may face will help minimize stigmatization and provide the necessary support. It is proved that IDP integration programs should apply a comprehensive approach and provide assistance in overcoming obstacles to establishing positive communication within the framework of interaction with the host community.

Key words: social communications, internal migrants, adaptation, integration, context, host society.

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ

П. М. Білик «Людський масштаб» в руральному та урбанному середовищі: соціальний вимір.....	3
В. Є. Білогур, В. Г. Воронкова, Р. І. Олексенко Формування професійних компетентностей у процесі вивчення дисципліни «Філософія науки і методи наукових досліджень».....	10
Т. В. Бубон, В. А. Дранник, М. М. Галушко Мораль як необхідний фактор розвитку людини.....	18
Л. В. Діденко Філософська основа міждисциплінарного розуміння капіталу: від економічного поняття до культуропарасолькової складеності.....	22
О. В. Запорожченко Філософія науки в добу міждисциплінарних досліджень: можливості та епістемологічні парадокси.....	32
І. Ю. Ільїн Соціальні мережі як новий «паноптикум»: в'язниця самотніх.....	38
І. М. Кивлюк Філософське осмислення значення віртуалізації в освітньому середовищі.....	47
О. А. Коваль, А. О. Говорун Міждисциплінарний характер дослідження процесу формування самоактуалізованої особистості.....	52
С. С. Ковальчук Сучасні детермінанти філософії споживання.....	58
І. О. Кузнецова Пізнання, самопізнання і формування професійної ідентичності.....	63
Д. А. Осейко Роль громадського суспільства у сприянні гуманітарної безпеки України.....	68
І. Ю. Остапець, О. І. Нестер Аналітична філософія як домінанта сучасного наукового дискурсу.....	73
Т. О. Плішко Система цінностей як основа буття сучасної української молоді.....	79
О. Г. Предместніков, Є. О. Шубін Проблемне поле політичної філософії в системі сучасного філософського знання.....	84
Р. О. Собчук Сучасна філософія освіти України: аксіологічний контекст.....	91
О. Л. Соколовський Теоретико-методичні засади наукових досліджень процесів інституалізації релігійних організацій нового часу.....	96
Д. Я. Стецько Феноменологічна концепція Романа Інґардена як базова модель аналізу предметів культури.....	102

О. В. Уваркіна, А. А. Матійко, О. С. Шевчук Кібергоризонти гендеру: соціально-філософська рефлексія.....	107
А. О. Шевель Філософський аналіз суспільного ідеалу.....	112
О. О. Штепа, Н. О. Зінченко, С. В. Коваленко Масова культура в глобальному дискурсі: соціально-філософський аналіз.....	117

СОЦІОЛОГІЯ

К. Ю. Богомаз, Т. О. Пономаренко, А. В. Слободянюк Вплив соціальних комунікацій на процеси адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні.....	122
Т. М. Іванець, С. О. Фролкіна Роль переміщених закладів вищої освіти у забезпеченні соціальної безпеки ВПО.....	128
С. В. Легеза (По)бачити невидиме: особливості дослідження популярної культури та фендому в соціальних науках.....	133
І. І. Мачуліна Вплив цифровізації на соціальні практики молоді: основні тенденції та ризики.....	140
О. П. Москаленко Життєвий баланс жінок-ВПО під час війни: інтеграція та зайнятість.....	147
Н. О. Нікон, Ю. В. Тодорцева Ризики споживання штучного інтелекту в освітньому процесі.....	154
Є. В. Сірий Теоретичний синтез в системі розвитку соціального пізнання: діалектика «класичного» та «некласичного».....	160

ПОЛІТОЛОГІЯ

А. В. Бадер Репресії та терор як інструменти формування критичного мислення та громадянське суспільство.....	168
О. В. Баштанник Трансформація теорії нормативного інституціоналізму в контексті реалізації досліджень функціонування політичної системи.....	174
М. В. Білоусов Співробітництво України та ЄС у безпековому інформаційному просторі в умовах гібридної війни РФ: практична площина.....	180
С. О. Вовк Когнітивний вимір боротьби з сепаратизмом: роль критичного мислення у зміцненні національної єдності.....	188
А. Yu. Voichuk The place and role of the system of checks and balances in the structure of the separation of powers.....	194
Т. В. Гончарук-Чолач, М. В. Лазарович, О. Ю. Докаш, М. І. Гурик Цифрові фронти: політичні технології та їх роль у сучасній національній консолідації.....	199
Д. О. Григор'єв Політико-правові механізми реформування норм міжнародного гуманітарного права щодо питання поводження з військовополоненими.....	206

О. П. Деркач Методологічні основи дослідження гібридної діяльності агентів впливу рф у ФРН у політологічному вимірі.....	211
О. М. Іщенко, І. А. Сайтарли Мова ювелірних прикрас у світовій політиці.....	216
В. Й. Климончук Регіональна специфіка та трансформація суспільно-політичних процесів на Прикарпатті.....	224
Я. О. Лазебник Методологічні підходи до дослідження політичної відповідальності політичного класу.....	229
Л. О. Левченко Вплив особливостей менталітету на масову політичну свідомість громадян України.....	234
А. О. Панова Періодизація розвитку соціально-політичних процесів на Закарпатті (1991–2025).....	239
П. Г. Петров Е-петиції, онлайн-консультації та цифрове голосування: вплив на реальні політичні рішення.....	246
І. В. Симисенко Інтегральні елементи соціального капіталу у формуванні та реалізації політичної участі в сучасній Україні.....	251
О. М. Сич Війна за Незалежність і трансформація націоцентричної парадигми українського націоналізму.....	256
Л. В. Чупрій, В. С. Караваєв Сучасні концептуальні підходи до розуміння мультикультуралізму в умовах глобалізації.....	262
Н. П. Гедікова Цифрова трансформація виборчих технологій: порівняльний аналіз досвіду США та України.....	267
С. М. Науmjна Політика «Zeitenwende» у Німеччині та її вплив на безпекову архітектуру Східної Європи: український вимір.....	272
С. І. Ростецька Трансформація партійної системи України: виклики де-факто однопартійності та перспективи повоєнного партійного будівництва.....	278
Т. П. Хлівнюк Соціальна держава як інститут справедливості: розподіл загального блага у суспільстві відкритого доступу.....	282
С. Ю. Цимбал Сучасні інформаційні війни: «Демократія vs. Авторитаризм», «Традиційні медіа vs. Нові медіа».....	288
С. Л. Швець Гейміфікація громадянської активності: нові інструменти консолідації суспільства.....	293

CONTENTS

PHILOSOPHY

Bilyk P. M. “Human scale” in rural and urban environments: the social dimension.....	3
Bilohur V. E., Voronkova V. H., Oleksenko R. I. Formation of professional competences in the process of studying the discipline “Philosophy of Science and Methods of Scientific Research”	10
Bubon T. V., Drannyk V. A., Galushko M. M. Morality as a necessary factor in human development	18
Didenko L. V. Philosophical foundation of an interdisciplinary understanding of capital: from economic concept to cultural-umbrella complexity.....	22
Zaporizhchenko O. V. Philosophy of science in the era of interdisciplinary research: opportunities and epistemological paradoxes.....	32
Ilyin I. U. The social network – the new panopticon of the 21 st century.....	38
Kyvliuk I. M. Philosophical comprehension of the significance of virtualization in the educational environment.....	47
Koval O. A., Hovorun A. O. The interdisciplinary nature of the study of the process of forming a self-actualized personality.....	52
Kovalchuk S. S. Modern determinants of consumption philosophy	58
Kuznetsova I. O. Cognition, self-knowledge and professional identity formation.....	63
Oseiko D. A. The role of civil society in promoting humanitarian security in Ukraine.....	68
Ostapets I. Yu., Nester O. I. Analytical philosophy as the dominant of modern scientific discourse.....	73
Plishko T. O. The value system as the basis of the existence of modern Ukrainian youth.....	79
Predmestnikov O. H., Shubin Ye. A. The problem field of political philosophy in the system of contemporary philosophical knowledge.....	84
Sobchuk R. O. Modern philosophy of education in Ukraine: axiological context.....	91
Sokolovskiy O. L. Theoretical and methodological principles of scientific research on the processes of institutionalization of religious organizations of the modern era	96
Stetsko D. Ya. The phenomenological concept of the Roman Ingarden’s as a basic model for analyzing cultural objects.....	102

Uvarkina O. V., Matiiko A. A., Shevchuk O. S.	
Cyber horizons of gender: socio-philosophical reflection.....	107
Shevel A. O.	
Philosophical analysis of the social ideal.....	112
Shtepa O. O., Zinchenko N. O., Kovalenko S. V.	
Mass culture in global discourse: socio-philosophical analysis.....	117

SOCIOLOGY

Bogomaz K. Yu., Ponomarenko T. O., Slobodianiuk A. V.	
Impact of social communications on the processes of adaptation and integration of internally displaced persons in Ukraine.....	122
Ivanets T. M., Frolkina S. O.	
The role of displaced higher education institutions in ensuring the social security of IDPs.....	128
Leheza S. V.	
Seeing the (in)visible: popular culture and fandom research peculiarities in social sciences.....	133
Machulina I. I.	
The impact of digitalization on the social practices of youth: main trends and risks.....	140
Moskalenko O. P.	
Work-life balance for Internally Displaced Women during the war: integration and employment.....	147
Nikon N. O., Todortseva Yu. V.	
Risks of using artificial intelligence in the educational process.....	154
Siryy E. V.	
Theoretical synthesis in the system of development of social cognition: dialectics of “classical” and “non-classical”.....	160

POLITOLOGY

Bader A. V.	
Repression and terror as tools for the formation of critical thinking and civil society.....	168
Bashtannyk O. V.	
Transformation of the normative institutionalism theory in the context of implementing research into the functioning of the political system.....	174
Bilousov M. V.	
The cooperation between Ukraine and the EU in the information security sphere in the context of the Russian Federation’s hybrid war: practical aspects.....	180
Vovk S. O.	
Cognitive dimension of combating separatism: the role of critical thinking in strengthening national unity.....	188
Voichuk A. Yu.	
The place and role of the system of checks and balances in the structure of the separation of powers.....	194
Goncharuk-Cholach T. V., Lazarovych M. V., Dokash O. Yu., Huryk M. I.	
Digital fronts: political technologies and their role in modern national consolidation.....	199
Hryhoriev D. O.	
Political and legal mechanisms of reforming the norms of international humanitarian law regarding the treatment of prisoners of war.....	206

Derkach O. P. Methodological basis for studying the hybrid activities of influence agents of Russia in Germany in the political dimension.....	211
Ishchenko O. M., Sajtarly I. A. The language of jewelry in world politics.....	216
Klymonchuk V. Y. Regional specificity and transformation of socio-political processes in the Carpathian region.....	224
Lazebnyk Ya. O. Methodological approaches to the study of the political responsibility of the political class.....	229
Levchenko L. O. The influence of mental characteristics on the mass political consciousness of Ukrainian citizens.....	234
Panova A. O. Periodization of development of socio-political processes in Transcarpathia (1991–2025).....	239
Petrov P. H. E-petitions, online consultations, and digital voting: influence on real political decisions.....	246
Symysenko I. V. Integral elements of social capital in the formation and implementation of political participation in contemporary Ukraine.....	251
Sych O. M. The war for independence and the transformation of the nation-centered paradigm of Ukrainian nationalism.....	256
Chupriy L. V., Karvaev V. S. Modern conceptual approaches to understanding multiculturalism in the context of globalization.....	262
Gedikova N. P. Digital transformation of electoral technologies: a comparative analysis of the experience of the USA and Ukraine.....	267
Naumkina S. M. The “Zeitenwende” policy in Germany and its impact on the security architecture of Eastern Europe: the Ukrainian measurement.....	272
Rostetska S. I. Transformation of the party system of Ukraine: challenges of de facto one-party system and prospects for post-war party building.....	278
Khlivniuk T. P. The welfare state as an institution of justice: distribution of the common good in the open access society.....	282
Tsybal S. Yu. Modern information wars: “Democracy vs. Authoritarianism”, “Traditional Media vs. New Media”.....	288
Shvets S. L. Gamification of civic engagement: new tools for consolidating society.....	293

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Науково-практичний журнал

Випуск 53

Виходить шість разів на рік

Українською та англійською мовами

Коректор – Н. Ігнатова
Комп'ютерна верстка – С. Любченко

Підписано до друку 19.05.2025. Формат 60×84/8. Обл.-вид. арк. 34,58. Ум. друк. арк. 35,34.
Папір офсетний. Цифровий друк. Наклад 100 примірників. Замовлення № 0725/552.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.